

מתוך הספר 'אדר היקר' למרן הרב יצחק הכהן קוק זצ"ל

מאמר הפחד

הפחד הנפרד הוא נוטל את זיו החיים של האדם ושל כל החי המרגיש. אין דבר רע ואכזרי בעולם דומה לו. הוא מגדיל את כל הרעות יותר באין ערוך ממה שהם, ומאפיל את זוהר כל הטובות, בחתירתו אשר יחתור מתחת לאשיותיהן להגזים ששם צפונה רעה, תחת הטוב הגלוי. מקור כל חולשה וכל רפיון חמרי מוסרי ושכלי, הוא רק הפחד העובר את גבולו; הוא יאיים על האדם, שלא יעשה כל דבר לישועתו, שלא ינקף אצבע להצלתו, שמא ינזק, שמא יביא עליו רעה לא יוכל כפרה, עד שהוא עושהו לחלש ומלא רפיון, עד שמעצלות ואפס מעשה הוא נופל בכל רע.

הפחד היותר מזיק הוא הפחד המחשבי, שמטיל הדמיון הכוזב על החלק היותר עדין ויותר מפואר מן המין האנושי, שהם עומדים לנס, להיות לאורות מזהירים את דרכי החיים אל הכלל כלו. הצללים הנם הולכים תמיד בעקבות האורות, ולפי מה שיגדל כשרונו של אדם להבין ולהשכיל, כן הוא גדול פחדו המדומה מפעולות המחשבה. יותר מכל העמים המוכנים להשכיל לחשוב מחשבות, באופן מכנס ומקשר את כל פזר ונפרד שבנשגב וקדוש לחטיבה אחת כוללת, בעצה ובדעת בדברים העומדים ברומו של עולם הוא עם ישראל, הגוי האחד שנושא עימו את דגל המחשבה היותר עליונה בעולם, את המחשבה הכוללת כל מה שהחכמה כולה אוגרת בקרבה, המחשבה של אחדות - האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. אמנם הוא צריך לעולם להרחיב את גבול הדעה שלה עד אין קץ ותכלית, בלב אמיץ, בלא יראה בלא מגור ופחד כלל. הפחד "מחמת המציק אשר כונן להשחית" השפיל את הנפש הכללית של עם זה האזור בגבורה, עד שנעשה מלא מגור ופחד מכל מחשבה ורעיון, וממילא מכל חפץ פועל ומעשה גדול וכולל; ומפני שעיקר יסוד גבורתו הוא עז האלהים, על כן בחלישות הרוחניות שלו, נעשה חלש ורפה עד מאד. ההצלה היותר נכבדה לעמנו לעת כזאת היא הסרת הפחד הדמיוני הרוחני מתוך הלב, להראותו ברור כשמש, שאין לו כלל וכלל ממה לפחדו. יפחדו העמים המתהללים באיליים, שלא ישבר כחם הכללי הדמיוני, שפעל על הסכמתם הקבוצית. יפחדו מאור האמת והיושר, כל ממלכות הרשע, שהתכלית החובקת את כל שאיפותיהם הוא אגרוף זדון ועיוות משפט, שאור המחשבה הטהורה כשהיא מתגברת הוא מראה את ניוולו, וממילא מתנתקים המאסרים הכלליים, והחזק העממי יוכל לנפול ולהתמוטט. אבל למה יירא ישראל? זה העם, שהמאור היותר עליון של המחשבה היותר טהורה ויותר רוממה הוא עזו וחסנו, שהצדק היותר טהור ויותר זך הוא הודו והדרו, תקותו וחפצו. הוא צריך רק לעלות, רק להשכיל יותר ויותר, במה שכבר קבוע וצבור בפנימיות עצמותו. אז, רק אז ימלא ישועה ואורה, אז יגלה לפניו כמה גדול ערכו, וכמה שפלים הנם אותם שהם דורכים עליו ברגל גאווה. וכל מה שתתגדל ותתרחב יותר מחשבתו יכיר יותר את נשמתו והדרת כבודו, עד אשר ירומם וינשא להראות גלוי לכל את אוצר החיים הגנוז בקרבו, עד שיכירו וידעו כל באי עולם כי רוחו הוא רוח ד', ונשמת שדי היא נשמתו.

אי אפשר שיחול רוח הקודש והמאור האלהי על ישראל כי אם כשיסיר מקרב נשמתו את הפחד הרע והפרוע, אשר דבק בו כמכה מלפפת, ממשיך ימי הגלות והרדיפות של שונאיו השפלים והרעים. גם על איש יחידי אין השכינה שורה כי-אם על חכם גבור ועשיר, ואינה שורה אלא מתוך שמחה, וקל- וחומר על הגוי כולו. העושר, הוא אמנם גם במובן הכלל, מתת אלהים הנתונה ממרומים, רק - על-פי רוב - אחרי ההשתדלות המעשית "וברכך ד' אלהיך בכל אשר תעשה", כמו אצל היחיד. ויש עשיר בדעת, כשיודע לשמח בחלקו, באיש וכן בעם, אבל הגבורה, והשמחה שהיא תולדתה, היא מוכרחת לעולם לבא רק על ידי תקון הנפש, תקון הדעה והמחשבה, על-זה יש כבר כריתות ברית: "יגעתיו ולא מצאתי, לא יגעתיו ומצאתי, אל תאמין".

באחרית הימים בעקבא דמשיחא, שהאורה האלהית היא עומדת אחר כתלנו, הנה ראשית כל ההכשרים היא הסרת הפחד העודף של המחשבה מתוך הנפש הכללית, ביחוד מתוך נפשותיהם של היחידיים המצוינים, החנונים בשכל טוב, בכשרון של קדושה וצדק, והם הנם היותר נלקים בפחד וחולשה. הדחיפה לזה היא ע"י הכח ההפכי, - כח החוצפה שהוכרח להתגבר בעת הזאת, שבמקום שמתגלה אין שם שום פחד; אע"פ שבא מצד השפל, מצד השכרון והמהומה, הרחוק כרחוק שמים מארץ מאותה הגבורה הבאה מברכת שמים של עושר הנשמה וחזקת צדקתה, מכל מקום הוא פועל בכחו העז לקחת ממנו את החלק הטוב, את נצוצי הקדושה, את הפנים היותר תוכי - מניעת הפחד המחשבי מפני העז המובטח הצפון באוצר חיינו, ואז תקבע הגבורה במשבצת הקדושה, והמחשבה תפריח. "אל תיראי כי לא תבושי, ואל תכלמי כי לא תחפירי, כי בושת עלומיך תשכחי, וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד".